ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 5ης Ιουνίου 2025 *

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2008/7/ΕΚ – Άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β΄ – Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄ – Έμμεσοι φόροι επιβαλλόμενοι επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων – Έννοια των "προνομίων" – Τέλος χαρτοσήμου επί των εξασφαλίσεων που συνομολογήθηκαν με σκοπό την προσήκουσα εκτέλεση ομολογιακού δανείου»

Στην υπόθεση C-685/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa – CAAD) [διαιτητικού δικαστηρίου φορολογικών διαφορών (κέντρου διαιτησίας επί διοικητικών υποθέσεων – CAAD), Πορτογαλία] με απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Νοεμβρίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

Corner and Border S.A.

κατά

Autoridade Tributária e Aduaneira,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. L. Arastey Sahún, πρόεδρο τμήματος, Δ. Γρατσία (εισηγητή), E. Regan, J. Passer και B. Smulders, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Biondi

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Νοεμβρίου 2024,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Corner and Border S.A., εκπροσωπούμενη από τους A. P. Braga και M. Moreira, advogados,

– η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις P. Barros da Costa, H. Magno και A. Rodrigues,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Caro de Sousa, A. Ferrand και W. Roels,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Φεβρουαρίου 2025,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, και του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2008, περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλόμενων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων (ΕΕ 2008, L 46, σ. 11).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Corner and Border S.A. και της Autoridade Tributária e Aduaneira (φορολογικής και τελωνειακής αρχής, Πορτογαλία) σχετικά με την επιβολή τέλους χαρτοσήμου επί των εξασφαλίσεων που συνομολογήθηκαν με σκοπό την προσήκουσα εκτέλεση ομολογιακού δανείου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 3 και 9 της οδηγίας 2008/7 έχουν ως εξής:

«(2) Οι έμμεσοι φόροι που επιβάλλονται επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων, ήτοι ο φόρος εισφοράς (ο φόρος που επιβάλλεται επί των εισφορών κεφαλαίου σε εταιρείες και επιχειρήσεις), ο φόρος χαρτοσήμου επί των τίτλων, και ο φόρος επί των πράξεων αναδιάρθρωσης, ανεξαρτήτως του εάν οι εν λόγω πράξεις συνεπάγονται ή όχι αύξηση κεφαλαίου, δημιουργούν διακρίσεις, διπλή φορολόγηση και ανισότητες, οι οποίες παρακωλύουν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων. Το ίδιο ισχύει για άλλους έμμεσους φόρους που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με το φόρο εισφοράς ή το φόρο χαρτοσήμου επί των τίτλων.

(3) Συνεπώς, είναι προς το συμφέρον της εσωτερικής αγοράς να εναρμονισθεί η νομοθεσία περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλόμενων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων, προκειμένου να εξαλειφθούν, στο μέτρο του δυνατού, οι παράγοντες οι οποίοι ενδέχεται να στρεβλώνουν τους όρους του ανταγωνισμού ή να παρακωλύουν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

[...]

(9) Εκτός από το φόρο εισφοράς, δεν θα πρέπει να επιβάλλονται άλλοι έμμεσοι φόροι επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων. Ειδικότερα, δεν θα πρέπει να επιβάλλεται φόρος χαρτοσήμου επί των τίτλων, τόσο επί εκείνων που αντιπροσωπεύουν ίδια κεφάλαια εταιρειών, όσο και επί εκείνων οι οποίοι αντιπροσωπεύουν δανειακά κεφάλαια ανεξαρτήτως προέλευσης.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Κεφαλαιουχική εταιρεία», ορίζει στην παράγραφο 1, στοιχείο α′, τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως “κεφαλαιουχική εταιρεία” θεωρείται:

α) οιαδήποτε εταιρεία που έχει μία από τις μορφές που παρατίθενται στο παράρτημα Ι».

5 Τα σημεία 16 και 22 του παραρτήματος Ι της εν λόγω οδηγίας αναφέρονται μεταξύ άλλων, αντιστοίχως, στην εταιρία περιορισμένης ευθύνης (société à responsabilité limitée) του λουξεμβουργιανού δικαίου και στην ανώνυμη εταιρία (sociedade anónima) του πορτογαλικού δικαίου.

6 Το άρθρο 3 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Εισφορές κεφαλαίου», ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας και με την επιφύλαξη του άρθρου 4, οι ακόλουθες πράξεις θεωρούνται ως “εισφορές κεφαλαίου”:

[...]

θ) το δάνειο, το οποίο συνάπτει μια κεφαλαιουχική εταιρεία, εφόσον ο πιστωτής έχει δικαίωμα επί ενός ποσοστού των εταιρικών κερδών·

ι) το δάνειο το οποίο συνάπτει μια κεφαλαιουχική εταιρεία με έναν εταίρο, με τη σύζυγο ή τέκνο ενός εταίρου, καθώς επίσης το δάνειο που συνάπτεται με τρίτο πρόσωπο, εάν τούτο είναι εγγυημένο από έναν εταίρο, υπό τον όρο ότι τα δάνεια αυτά έχουν την ίδια λειτουργία με την αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου.»

7 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/7, το οποίο επιγράφεται «Πράξεις οι οποίες δεν υπόκεινται σε έμμεσο φόρο», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν στις κεφαλαιουχικές εταιρείες έμμεσο φόρο οποιασδήποτε μορφής για τις ακόλουθες πράξεις:

α) εισφορές κεφαλαίου·

[...]

2. Τα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν οποιαδήποτε μορφή έμμεσου φόρου στις ακόλουθες πράξεις:

α) στη δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο ή θέση σε κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση μετοχών, μεριδίων ή άλλων τίτλων ιδίας φύσεως καθώς και στα πιστοποιητικά των τίτλων αυτών, όποιος και αν είναι ο εκδότης τους·

β) στα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων των παγίων δανείων, τα οποία συνάπτονται υπό μορφή εκδόσεως ομολογιών ή άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων, όποιος και αν είναι ο εκδότης τους και σε όλες τις σχετικές διατυπώσεις, όπως η δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο, κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση αυτών των ομολογιών ή άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων.»

8 Κατά το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Φόροι και φόρος προστιθέμενης αξίας»:

«1. Παρά το άρθρο 5, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν τους ακόλουθους φόρους και τέλη:

[...]

δ) φόρους οι οποίοι επιβάλλονται επί της σύστασης, της εγγραφής ή της άρσης των προνομίων και των υποθηκών·

[...]»

9 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Παρά το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο α), το κράτος μέλος το οποίο την 1η Ιανουαρίου 2006 επέβαλλε φόρο επί των εισφορών κεφαλαίου σε κεφαλαιουχικές εταιρείες, εφεξής “φόρος εισφοράς”, μπορεί να εξακολουθήσει να το πράττει, υπό τον όρο ότι συμμορφώνεται προς τα άρθρα 8 έως 14.»

Το πορτογαλικό δίκαιο

10 Το άρθρο 1, σημείο 1, του Código do Imposto do Selo (κώδικα τελών χαρτοσήμου) προβλέπει τα εξής:

«Το τέλος χαρτοσήμου επιβάλλεται σε όλες τις πράξεις, συμβάσεις, έγγραφα, τίτλους, δικόγραφα και άλλα νομικά γεγονότα ή καταστάσεις που προβλέπονται στον Tabela Geral do Imposto do Selo [(γενικό πίνακα τελών χαρτοσήμου)], συμπεριλαμβανομένων των μεταβιβάσεων αγαθών εκ χαριστικής αιτίας.»

11 Ο γενικός πίνακας τελών χαρτοσήμου περιλαμβάνει το κεφάλαιο 10, σχετικά με τις εξασφαλίσεις απαιτήσεων, το οποίο έχει ως εξής:

«Οι εξασφαλίσεις απαιτήσεων, ανεξαρτήτως της φύσης ή της μορφής τους, ήτοι εγγυήσεις, καταθέσεις χρηματικής εγγύησης, αυτοτελείς τραπεζικές εγγυήσεις, αυτοτελείς εγγυήσεις, υποθήκες, ενέχυρα και ασφαλίσεις εγγυήσεων, εκτός αν πρόκειται για εξασφαλίσεις οι οποίες είναι ουσιαστικά παρεπόμενες συμβάσεων στις οποίες επιβάλλεται ειδικώς τέλος χαρτοσήμου βάσει του παρόντος πίνακα και οι οποίες συνάπτονται συγχρόνως με την απαίτηση που εξασφαλίζουν, έστω και με διαφορετική πράξη ή τίτλο, επί της αντίστοιχης αξίας, αναλόγως της διάρκειας της σύμβασης, η παράταση της οποίας λογίζεται σε κάθε περίπτωση ως νέα πράξη:

[...]

10.3 Εξασφαλίσεις χωρίς μνεία διάρκειας ή με διάρκεια ίση ή μεγαλύτερη των πέντε ετών 0,6 %.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Η Corner and Border είναι ανώνυμη εταιρία του πορτογαλικού δικαίου της οποίας το εταιρικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου στην Onex Renewables Sàrl (στο εξής: Onex), εταιρία περιορισμένης ευθύνης του λουξεμβουργιανού δικαίου. Στις 21 Ιουλίου 2021 η Onex απέκτησε από την EDP Renewables SGPS S.A., ανώνυμη εταιρία του πορτογαλικού δικαίου, το σύνολο του

εταιρικού κεφαλαίου της Éolica Do Sincelo S.A. (στο εξής: ES) και της Éolica da Linha S.A. (στο εξής: EL), δύο άλλων ανώνυμων εταιριών του πορτογαλικού δικαίου. Στις 29 Ιουλίου 2021 η Onex μεταβίβασε στην Corner and Border τη συμβατική θέση της στη σύμβαση αγοράς των μετοχών αυτών των δύο εταιριών.

13 Στις 27 Ιανουαρίου 2022 η Corner and Border συνήψε συμφωνία χρηματοδότησης (στο εξής: συμφωνία χρηματοδότησης) δυνάμει της οποίας εξέδωσε δάνειο με έκδοση ονομαστικών ομολογιών συνολικού ύψους 348 900 000 ευρώ, οι οποίες ανελήφθησαν εξ ολοκλήρου από την Banco Santander Totta S.A. (στο εξής: ομολογιακό δάνειο). Η συμφωνία χρηματοδότησης συνήφθη με σκοπό τη χρηματοδότηση της καταβολής του τιμήματος αγοράς των μετοχών των ES και EL και την αναχρηματοδότηση του υφιστάμενου χρέους των εν λόγω εταιριών. Βάσει της συμφωνίας χρηματοδότησης, η Corner and Border μπορούσε να μεταβιβάσει τη συμβατική θέση του ομολογιούχου που κατείχε η Banco Santander Totta έναντι της καταβολής χρηματικών ποινών ή προμηθειών.

14 Προκειμένου να διασφαλιστεί η προσήκουσα εκτέλεση της συμφωνίας χρηματοδότησης, οι Onex, Corner and Border, ES και EL παρέσχον διάφορες εμπράγματες και προσωπικές ασφάλειες. Οι εξασφαλίσεις αυτές παρασχέθηκαν δυνάμει συμβάσεως συναφθείσας μεταξύ των εταιριών αυτών ως εγγυητριών, και της Banco Santander Totta υπό την ιδιότητα του ασφαλειολήπτη και «διαχειριστή των εξασφαλίσεων» (στο εξής: σύμβαση παροχής εξασφάλισης).

15 Στο πλαίσιο της σύμβασης παροχής εξασφάλισης, η Onex παρέσχε διάφορες εξασφαλίσεις που είχαν τη μορφή, πρώτον, ενεχύρων επί των μετοχών της Corner and Border και επί των απαιτήσεων της Onex από δάνεια μετόχων χορηγηθέντα στην Corner and Border και, δεύτερον, υποσχέσεων ενεχύρου επί των μετοχών της Corner and Border που ενδεχομένως θα εκδίδονταν στο μέλλον, καθώς και επί μελλοντικών απαιτήσεων της Onex από δάνεια μετόχων προς την Corner and Border.

16 Κατ’ εφαρμογήν της συμβάσεως αυτής, η Corner and Border παρέσχε επίσης διάφορες εξασφαλίσεις υπό τρεις μορφές. Πρόκειται, πρώτον, για τη σύσταση ενεχύρου επί των μετοχών της ES και της EL, επί των απαιτήσεων της Corner and Border, μεταξύ άλλων, από δάνεια μετόχων προς τις εταιρίες αυτές και επί του υπολοίπου των τραπεζικών λογαριασμών της Corner and Border, δεύτερον, για υποσχέσεις σύστασης ενεχύρου επί των μετοχών της ES και της EL που ενδεχομένως θα εκδίδονταν στο μέλλον, επί μελλοντικών απαιτήσεων της Corner and Border έναντι των εταιριών αυτών και επί του υπολοίπου των μελλοντικών τραπεζικών λογαριασμών της Corner and Border και τέλος, τρίτον, για εκχώρηση απαιτήσεων.

17 Δυνάμει της εν λόγω συμβάσεως, οι εταιρίες ES και EL παρέσχον επίσης διάφορες εξασφαλίσεις και υποσχέθηκαν να παράσχουν εξασφαλίσεις με τη μορφή, πρώτον, ενεχύρων επί του υπολοίπου των υφιστάμενων τραπεζικών λογαριασμών τους και επί των απαιτήσεών τους, δεύτερον, υποσχέσεων σύστασης ενεχύρου επί του υπολοίπου των μελλοντικών τραπεζικών λογαριασμών τους και, τρίτον, εκχωρήσεως απαιτήσεων.

18 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι η παροχή των εξασφαλίσεων αυτών ήταν αναγκαία και ουσιώδης προϋπόθεση για τη σύναψη της συμφωνίας χρηματοδότησης και για την έκδοση του ομολογιακού δανείου.

19 Στις 27 Ιανουαρίου 2022 ο συμβολαιογράφος που συνέταξε και πιστοποίησε τη σύναψη της συμφωνίας χρηματοδότησης και της σύμβασης παροχής εξασφάλισης προσδιόρισε το τέλος χαρτοσήμου, σύμφωνα με το άρθρο 10.3 του γενικού πίνακα τελών χαρτοσήμου, εφαρμόζοντας συντελεστή 0,6 % επί του ποσού των 348 900 000 ευρώ, με αποτέλεσμα να προκύπτει υποχρέωση καταβολής τέλους ύψους 2 093 400 ευρώ.

20 Η Corner and Border άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της πράξης επιβολής τέλους χαρτοσήμου για τις παρασχεθείσες εξασφαλίσεις. Δεδομένου ότι η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε, η Corner and Border υπέβαλε αίτηση προσφυγής σε διαιτησία ενώπιον του Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa – CAAD) [διαιτητικού δικαστηρίου φορολογικών διαφορών (κέντρου διαιτησίας επί διοικητικών υποθέσεων – CAAD), Πορτογαλία], το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο.

21 Προς στήριξη της αιτήσεώς της, η Corner and Border υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι η πράξη επιβολής τέλους χαρτοσήμου συνιστά παράβαση του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7, καθόσον οι εξασφαλίσεις επί των οποίων επιβλήθηκε το τέλος αυτό ήταν απολύτως ουσιώδεις για τη σύναψη του ομολογιακού δανείου, με αποτέλεσμα το επίμαχο τέλος να έχει εν τέλει επιβληθεί επί της επίμαχης στην κύρια δίκη πράξης συγκέντρωσης κεφαλαίων στο σύνολό της. Επιπλέον, η εξαίρεση του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας αυτής αφορά, κατά την άποψή της, μόνον τις ασφάλειες επί ακινήτων.

22 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς το ζήτημα, αφενός, αν η παροχή εξασφαλίσεων στο πλαίσιο της διενέργειας πράξεων συγκέντρωσης κεφαλαίων πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των πράξεων αυτών ή ότι συνιστά σχετική διατύπωση και, αφετέρου, αν η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7 απαγόρευση επιβολής έμμεσων φόρων στις εν λόγω πράξεις καταλαμβάνει, συνεπώς, και τις εξασφαλίσεις αυτές. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, επίσης, αν οι εν λόγω εξασφαλίσεις εμπίπτουν στην έννοια των «προνομίων», κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της ως άνω οδηγίας.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa – CAAD) [διαιτητικό δικαστήριο φορολογικών διαφορών (κέντρο διαιτησίας επί διοικητικών υποθέσεων – CAAD)] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7 [...] την έννοια ότι δεν επιτρέπει την επιβολή τέλους χαρτοσήμου επί εξασφαλίσεων που παρέχονται υπό τη μορφή ενεχύρου επί μετοχών, επί υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών και επί απαιτήσεων των μετόχων, καθώς και υπό τη μορφή εξασφαλιστικής εκχώρησης απαιτήσεων, στο πλαίσιο της έκδοσης ομολογιών;

2) Διαφοροποιείται η απάντηση στο πρώτο ερώτημα αναλόγως του αν η παροχή εξασφαλίσεων συνιστά εκ του νόμου υποχρέωση ή είναι προαιρετική και εκουσίως συμφωνηθείσα;

3) Διαφοροποιείται η απάντηση στο πρώτο ερώτημα στην περίπτωση που οι εξασφαλίσεις παρασχέθηκαν στο πλαίσιο έκδοσης ομολογιών με ιδιωτική τοποθέτηση από τραπεζικό ίδρυμα, του οποίου η συμβατική θέση ως ομολογιούχου μπορεί να μεταβιβαστεί κατά βούληση της εκδότριας, έστω και αν η εν λόγω μεταβίβαση υπόκειται σε ορισμένους όρους και κυρώσεις/προμήθειες;

4) Έχει το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7 την έννοια ότι καταλαμβάνει τις εξασφαλίσεις που παρέχονται υπό τη μορφή ενεχύρου επί μετοχών, επί υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών και επί απαιτήσεων των μετόχων, καθώς επίσης υπό τη μορφή εξασφαλιστικής εκχωρήσεως απαιτήσεων, στο πλαίσιο έκδοσης ομολογιών η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της εν λόγω οδηγίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

24 Με τα τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους χαρτοσήμου στις εξασφαλίσεις που παρέχονται υπό τη μορφή ενεχύρου επί μετοχών, επί υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών και επί απαιτήσεων από δάνεια μετόχων καθώς και υπό τη μορφή εκχώρησης απαιτήσεων, με σκοπό την προσήκουσα εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από ομολογιακό δάνειο το οποίο εξέδωσε κεφαλαιουχική εταιρία.

25 Κατ' αρχάς, παρατηρείται ότι η Onex που αγόρασε αρχικώς τις μετοχές των οποίων η αγορά χρηματοδοτήθηκε με την έκδοση ομολογιακού δανείου και η Corner and Border που εξέδωσε τις επίμαχες στην κύρια δίκη ομολογίες αποτελούν, ως εταιρία περιορισμένης ευθύνης η πρώτη και ανώνυμη εταιρία η δεύτερη, «κεφαλαιουχικές εταιρίες» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο α′, σε συνδυασμό με τα σημεία 16 και 22 του παραρτήματος I της οδηγίας 2008/7. Κατά συνέπεια, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

26 Η εν λόγω οδηγία, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική της σκέψη 9, έχει ως σκοπό να αποκλείσει την επιβολή οιουδήποτε έμμεσου φόρου επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων, πλην των εισφορών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες επί των οποίων μπορεί να επιβληθεί φόρος υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας. Ειδικότερα, από την ως άνω αιτιολογική σκέψη προκύπτει ότι δεν θα πρέπει να επιβάλλεται τέλος χαρτοσήμου τόσο επί των τίτλων που αντιπροσωπεύουν ίδια κεφάλαια εταιριών όσο και επί των τίτλων που αντιπροσωπεύουν δανειακά κεφάλαια ανεξαρτήτως προέλευσης.

27 Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7 απαγορεύει την έμμεση φορολόγηση, υπό οποιαδήποτε μορφή, των δανείων που συνάπτονται υπό μορφή εκδόσεως ομολογιών ή άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων, όποιος και αν είναι ο εκδότης τους, και σε όλες τις σχετικές διατυπώσεις, όπως η δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο, κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση αυτών των ομολογιών ή άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων.

28 Συναφώς, όσον αφορά, πρώτον, την έννοια των «διατυπώσεων» που αφορούν δάνειο υπό μορφή εκδόσεως ομολογιών, οι οποίες πρέπει να απαλλάσσονται από κάθε έμμεση φορολόγηση, επισημαίνεται ότι η έννοια αυτή αφορά τις τυχόν ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί μια κεφαλαιουχική εταιρία, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, για τη σύσταση ενός τέτοιου δανείου, καθώς και τη δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο, κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση των οικείων διαπραγματεύσιμων τίτλων [πρβλ. διάταξη της 19ης Ιουλίου 2023, EDP (Φορολόγηση της διάθεσης στην αγορά τίτλων), C-416/22, EU:C:2023:604, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

29 Όσον αφορά, ειδικότερα, εξασφαλίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, παρατηρείται αφενός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, το πορτογαλικό δίκαιο δεν εξαρτά τη σύναψη ομολογιακού δανείου από την παροχή τέτοιων εξασφαλίσεων και, αφετέρου, ότι οι εξασφαλίσεις αυτές συνδέονται με την ουσία της πράξης συγκέντρωσης κεφαλαίων. Επομένως, ακόμη και όταν ο δανειστής ανάγει την παροχή εξασφαλίσεων σε προϋπόθεση για τη σύναψη ομολογιακού δανείου, περίπτωση στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, η παροχή εξασφαλίσεων δεν εμπίπτει στις «διατυπώσεις» του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7.

30 Όσον αφορά, δεύτερον, την απαγόρευση φορολογήσεως των πράξεων συγκέντρωσης κεφαλαίων αυτών καθαυτές, επισημαίνεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που επιδιώκει η οδηγία 2008/7, το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, προκειμένου η απαγόρευση αυτή να μη στερείται πρακτικής αποτελεσματικότητας. Επομένως, η απαγόρευση φορολογήσεως των εν λόγω πράξεων καταλαμβάνει και τις πράξεις στις οποίες δεν αναφέρεται ρητώς η απαγόρευση αυτή, όταν μια τέτοια φορολόγηση συνιστά εν τέλει φορολόγηση πράξεως η οποία αποτελεί στην πραγματικότητα αναπόσπαστο τμήμα συνολικής πράξης για τους σκοπούς της συγκέντρωσης κεφαλαίων (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2022, IM Gestão de Ativos κ.λπ., C-656/21, EU:C:2022:1024, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι, εφόσον η έκδοση διαπραγματεύσιμων τίτλων έχει νόημα μόνον αφ’ ης στιγμής οι εν λόγω τίτλοι ευρίσκουν αγοραστές, τυχόν φόρος επί της πρώτης αποκτήσεως νεοεκδοθέντος τίτλου πλήττει στην πραγματικότητα την ίδια την έκδοση του τίτλου αυτού ως αποτελούσα αναπόσπαστο τμήμα συνολικής πράξης για τους σκοπούς της συγκέντρωσης κεφαλαίων. Επομένως, ο σκοπός της διασφαλίσεως της πρακτικής αποτελεσματικότητας του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7 συνεπάγεται ότι η «έκδοση», κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, πρέπει να περιλαμβάνει την πρώτη απόκτηση τίτλων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εκδόσεώς τους (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2022, IM Gestão de Ativos κ.λπ., C-656/21, EU:C:2022:1024, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

32 Ομοίως, καθόσον οι εξασφαλίσεις παρέχονται με σκοπό την προσήκουσα εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από ομολογιακό δάνειο, συνδέονται, ως εκ τούτου, στενά με την έκδοση του εν λόγω δανείου, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/7, οπότε πρέπει να θεωρηθούν ως αναπόσπαστο μέρος συνολικής πράξης για τους σκοπούς της συγκέντρωσης κεφαλαίων, και δη ανεξαρτήτως του αν παρέχονται προς εκπλήρωση υποχρεώσεως εκ του νόμου ή εκουσίως (πρβλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2022, IM Gestão de Ativos κ.λπ., C-656/21, EU:C:2022:1024, σκέψεις 31 και 35). Στο πλαίσιο αυτό, η δυνατότητα που μπορεί να έχει ο δανειολήπτης για υποκατάσταση, σε μεταγενέστερο στάδιο, του αρχικού δανειστή με άλλον δανειστή, περίπτωση στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, δεν επηρεάζει τη σύνδεση των εγγυήσεων αυτών με το ομολογιακό δάνειο και, ως εκ τούτου, είναι άνευ επιρροής.

33 Εκ των προεκτεθέντων συνάγεται ότι η παροχή των εγγυήσεων αυτών πρέπει, κατ’ αρχήν, να υπόκειται στην απαγόρευση έμμεσης φορολογήσεως της συγκέντρωσης κεφαλαίων κατά την έννοια του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/7.

34 Εντούτοις, το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7 ορίζει ότι, παρά τις απαγορεύσεις επιβολής φόρου που προβλέπονται στο άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν φόρους επί «της σύστασης, της εγγραφής ή της άρσης των προνομίων και των υποθηκών».

35 Καθόσον η οδηγία 2008/7 δεν ορίζει την έννοια των «προνομίων» ούτε παραπέμπει για τον σκοπό αυτό στο δίκαιο των κρατών μελών, από τις απαιτήσεις για ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης και από την αρχή της ισότητας προκύπτει ότι η έννοια και το περιεχόμενο των όρων μιας διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει κανονικά να ερμηνεύονται αυτοτελώς και ομοιόμορφα σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, με βάση το γράμμα της διάταξης αυτής, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και τους σκοπούς που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2025, Lindenbaumer, C-61/24, EU:C:2025:197, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

36 Συναφώς παρατηρείται, πρώτον, ότι στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7 χρησιμοποιείται, στη μεγάλη πλειονότητα των γλωσσικών αποδόσεων, η φράση «προν[όμια] και υποθ[ήκες]». Δεδομένου, όμως, ότι ο νομοθέτης χρησιμοποίησε δύο διαφορετικούς όρους για να προσδιορίσει τα μέσα με τα οποία δημιουργούνται προνομιακά δικαιώματα επί της περιουσίας ενός προσώπου, δεν μπορεί να γίνει a priori δεκτό ότι οι όροι αυτοί αφορούν αποκλειστικά ένα είδος τέτοιων δικαιωμάτων, ήτοι δικαιώματα που αφορούν ακίνητα.

37 Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/7 καθορίζει τα τέλη και τους φόρους που μπορούν να επιβάλλουν τα κράτη μέλη «[π]αρά το άρθρο 5» της οδηγίας αυτής. Επομένως, όσον αφορά ειδικότερα τη σύναψη ομολογιακού δανείου, προκειμένου να προσδιοριστεί η έννοια και η σημασία του όρου «προνόμια» κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας αυτής, πρέπει να ληφθούν υπόψη, ως στοιχεία του γενικότερου πλαισίου, τα χαρακτηριστικά της απαγόρευσης που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας.

38 Ειδικότερα, η τελευταία αυτή διάταξη δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν έμμεσο φόρο σε κάθε δάνειο που συνάπτεται από κεφαλαιουχική εταιρία, αλλά μόνο στα δάνεια «τα οποία συνάπτονται υπό μορφή εκδόσεως ομολογιών ή άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων», ήτοι, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας, υπό μορφή τίτλων που αντιπροσωπεύουν δανειακά κεφάλαια.

39 Ωστόσο, όπως οι πράξεις συγκέντρωσης κεφαλαίων οι οποίες συνεπάγονται την έκδοση τίτλων που αντιπροσωπεύουν τα ίδια κεφάλαια μιας εταιρίας και οι οποίες καλύπτονται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2008/7, και οι πράξεις συγκέντρωσης κεφαλαίων υπό μορφή ομολογιακών δανείων που απαλλάσσονται από κάθε έμμεσο φόρο σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας αυτής ενδέχεται να ωθήσουν τον δανειστή, κατά την εκτίμηση της αξιοπιστίας της υποσχέσεως ότι η επένδυσή του θα έχει ορισμένη απόδοση, να προτιμήσει ως εγγύηση εξοφλήσεως τη μελλοντική απόδοση της εκδότριας αντί της περιουσίας της οντότητας αυτής.

40 Η ανάλυση αυτή επιβεβαιώνεται από το άρθρο 3, στοιχεία θ′ και ι′, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2008/7. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι οι εισφορές κεφαλαίου υπό μορφή δανείου απαλλάσσονται από κάθε μορφή έμμεσης φορολόγησης μόνον αν ο πιστωτής δικαιούται μέρος των εταιρικών κερδών ή αν τα δάνεια αυτά έχουν την ίδια λειτουργία με την αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου.

41 Τρίτον, επιπροσθέτως, οι προϋποθέσεις αυτές αντικατοπτρίζουν τον σκοπό της οδηγίας 2008/7 ο οποίος συνίσταται, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις 2 και 3, στην εξάλειψη, στο μέτρο του δυνατού, των διακρίσεων, της διπλής φορολόγησης και των ανισοτήτων που ενδέχεται να στρεβλώνουν τους όρους του ανταγωνισμού ή να παρακωλύουν την ελεύθερη κυκλοφορία των

κεφαλαίων και οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από την επιβολή έμμεσων φόρων ειδικώς επί της συγκέντρωσης κεφαλαίων και όχι από την επιβολή έμμεσων φόρων σε κάθε μορφή δανείου που χορηγείται σε κεφαλαιουχική εταιρία.

42 Είναι μεν αληθές ότι, εκδίδοντας την οδηγία 2008/7, ο νομοθέτης της Ένωσης ουδόλως έθιξε τη δυνατότητα των συμβαλλομένων να συστήσουν προνομιακά δικαιώματα επί κινητών ή ακινήτων περιουσιακών στοιχείων προς εξασφάλιση της εξοφλήσεως δανείου το οποίο εμπίπτει στις διατάξεις της οδηγίας αυτής, πλην όμως παραμένει γεγονός ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας αυτής διατήρησε τη φορολογική αρμοδιότητα των κρατών μελών όσον αφορά συμβατικά μέσα όπως η σύσταση προνομίων και υποθηκών στο πλαίσιο συγκεντρώσεως δανειακών κεφαλαίων.

43 Πράγματι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7, το οποίο εφαρμόζεται «παρά» τις απαγορεύσεις φορολογήσεως που προβλέπονται στο άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, συνδέεται στενά με το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, και μαρτυρεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν είχε τη βούληση να αποκλείσει από τη φορολογική αρμοδιότητα των κρατών μελών μια κατηγορία δικαιωμάτων επί ακινήτων ή κινητών, τα οποία αποσκοπούν στην εξασφάλιση της εξοφλήσεως ομολογιακού δανείου. Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως εκτίμησε κατ’ ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 50 των προτάσεών του, η φράση «των προνομίων και των υποθηκών» στο εν λόγω άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας περιλαμβάνει το σύνολο των συμβατικών μέσων που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας πράξης συγκέντρωσης δανειακών κεφαλαίων, τα οποία παρέχουν στον δικαιούχο τη δυνατότητα να επιτύχει την προνομιακή ή κατά προτεραιότητα ικανοποίηση της απαίτησής του σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

44 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει, υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων που εκτίθενται στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως, αν τα ενέχυρα, οι υποσχέσεις ενεχύρου και οι εκχωρήσεις απαιτήσεων που αποτελούν αντικείμενο της κύριας δίκης, καθόσον δεν συνιστούν υποθήκες, μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «προνόμια» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′.

45 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους χαρτοσήμου επί των εξασφαλίσεων που παρέχονται υπό τη μορφή ενεχύρου επί μετοχών, υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών ή απαιτήσεων από δάνεια μετόχων καθώς και υπό τη μορφή εκχώρησης απαιτήσεων για την προσήκουσα εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από ομολογιακό δάνειο το οποίο έχει εκδοθεί από κεφαλαιουχική εταιρία, στο μέτρο που οι εξασφαλίσεις αυτές, ακόμη και αν αποτελούν αναπόσπαστο μέρος ενός τέτοιου ομολογιακού δανείου, συνιστούν προνόμια, κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, καθόσον παρέχουν στον δικαιούχο τη δυνατότητα να επιτύχει την προνομιακή ή κατά προτεραιότητα ικανοποίηση της απαιτήσεώς του σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/7/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2008, περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλόμενων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων,

έχουν την έννοια ότι:

δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους χαρτοσήμου επί των εξασφαλίσεων που παρέχονται υπό τη μορφή ενεχύρου επί μετοχών, υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών ή απαιτήσεων από δάνεια μετόχων καθώς και υπό τη μορφή εκχώρησης απαιτήσεων για την προσήκουσα εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από ομολογιακό δάνειο το οποίο έχει εκδοθεί από κεφαλαιουχική εταιρία, στο μέτρο που οι εξασφαλίσεις αυτές, ακόμη και αν αποτελούν αναπόσπαστο μέρος ενός τέτοιου ομολογιακού δανείου, συνιστούν προνόμια, κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, καθόσον παρέχουν στον δικαιούχο τη δυνατότητα να επιτύχει την προνομιακή ή κατά προτεραιότητα ικανοποίηση της απαιτήσεώς του σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

(υπογραφές)